

Tyendelov af 10. Maj 1854

§ 1.

Den, der har fyldt sit 18de Aar, kan gyldigen bortfæste sig som Tyende. Paa yngre Personers Vegne sker saavel Indgaaelse som Opsigelse af Tyendeforholdet af Forældre eller andre Foresatte, der dog kunne bemyndige den Paagældende til selv at gøre dette. En for en Umyndig indgaaet Tyendekontrakt kan ikke være forbindende for Tyendet længere, end at det, efter at have opnaaet en Alder af 18 Aar, kan med sædvanligt Varsel (§ 40) opsige Tjenesten til den første almindelige Skiftetid (§ 11).

§ 2.

Bevilling til at være Fæstemand kan meddeles af Øvrigheden paa ethvert Sted, hvor der viser sig Trang til at have en Fæstemand. I Kjøbenhavn kan Ingen drive Forretning som Fæstemand uden en saadan Bevilling, Øvrigheden fastsætter en passende Betaling, som den af samme beskikkede Fæstemand maa tage for sine Forretninger, og meddeler ham de fornødne Forholdsregler.

§ 3.

En Fæstemand skal troligen meddele dem, som ved hans Medvirkning ville antage et Tyende, hvad han ved om dettes Brugbarhed og andre Egenskaber. anbefaler han som brugbart eller tilforladeligt et Tyende, om hvilket han ved, at det har vist sig udueligt eller er fundet i Utroskab, skal han, foruden at erstatte den Skade, som Husbonden derved lider, bøde fra 5 til 20 Rd., og kan efter Omstændighederne, hvis han har Bevilling som Fæstemand, dømmes til at have denne forbrudt, hvilken sidste Følge altid indtræder, naar han anden Gang findes skyldig i samme Brøde.

§ 4.

Forleder en Fæstemand et Tyende til at forlade dets Tjeneste for at antage en anden, skal han straffes paa samme Maade som er bestemt i § 3.

§ 5.

Ønsker Nogen sin Tjeneste som Tyende opbudt ved Kirkestævne paa Landet, skal Sognefogden foretage saadan Opbydelse uden Betaling.

§ 6.

En afsluttet Overenskomst om Tjenesteforhold er bindende for enhver af Parterne, uden Hensyn til, om Fæstepenge er givne eller ikke. Er Fæstepenge givne, afdrages de ikke i Lønnen, medmindre anderledes er vedtaget.

§ 7.

Størrelsen og Beskaffenheden af den Løn og andet Vederlag, som Tyendet skal have for sin Tjeneste, beror ganske paa Overenskomst. Er derom Intet vedtaget mellem Parterne, da skal Tyendet have et saadant Vederlag, som paa det Sted, hvor Tjenesten udføres, er almindeligt for et Tyende i lignende Stilling: Hvad i saa Henseende er Regel, afgøres af Politivrigheden.

§ 8.

Den visse Personer af Bondestanden hidtil paahvilende særegne Forpligtelse til at tage fast Tjeneste bortfalder for Fremtiden. Tjenestetidens Varighed beror paa Overenskomst; dog skal det, naar

Contracten er indgaaet paa flere Aar, eller under saadanne Betingelser, at Tyendet derefter kan blive bundet paa flere Aar, staa i Tyendets Magt, imod at betale Husbonden saa meget, som Lønnen udgør for et halvt Aar, at opsige Tjenesten med 1/2 Aars Varsel til en af de almindelige Skiftetider.

§ 9.

Er ingen vis Tjenestetid vedtagen, anses Tyendeforholdet stiftet saaledes, at det med 3 Maaneders Opsigelsesfrist kan hæves til en af de almindelige Skiftetider.

§ 10.

En Overenskomst om Tjenesten for kortere Tid end 1 Maaned, uden at Forlængelse, naar Opsigelse undlades, skal indtræde, henregnes ikke til Tyendekontrakter.

§ 11.

Skiftetid for Tyende, der tager Tjeneste, halvaarsvis eller paa længere Tid, er, naar ei anderledes vedtages, hvert Aars 1ste Mai og 1ste November.

§ 12.

Til den vedtagne Tid er Tyendet pligtigt at begive sig i Tjeneste og Husbonden pligtigt at modtage samme, og ingen af Parterne kan frigøre sig fra denne Forpligtelse ved at tilbagebetale eller overlade Fæstepengene. Hvad ovenfor og iøvrigt i denne Lov er sagt om Husbond, gælder om Enhver, som holder Tyende.

§ 13.

Vægrer Husbonden sig uden lovlig Grund ved at modtage Tyendet i sin Tjeneste til aftalt Tid, kan Tyendet beholde Fæstepengene, som maatte være givne og desuden fordre Løn for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 1/2 Aar, og Kostpenge ligeledes for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 8 Uger. Kostpengene bestemmes, naar deres Størrelse ikke er vedtagen, efter Billighed og hvert Steds Skik og Brug, fra 16 til 32 Sk Rigsmynt om Dagen.

§ 14.

Flytter Husbonden, efter at have fæstet et Tyende og før Tjenestetidens Begyndelse, længere end 1 Mil bort fra det Sted, hvor Tjenesten efter Aftalen med Tyendet forudsættes at skulle tiltrædes, er Tyendet ikke pligtigt at overtage Tjenesten og har Ret til at beholde Fæstepengene. Er Husbonden flyttet til Færøerne, Island, de danske Kolonier eller Udlandet, kan Tyendet endvidere fordre Løn for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke for mere end 1/2 Aar. Hvis Tyendet ikke 4 Uger før Tjenestens Tiltrædelsestid er underrettet om sidstnævnte Flytning, tilkommer det endvidere Kostpenge efter § 13 for den vedtagne Tjenestetid, dog ikke over 8 Uger. Naar et Tyende gaar i Tjenesten, uagtet Husbonden er flyttet fra det Sted, hvor den skulde tiltrædes, skal Husbonden betale de Tyendet derved forarsagede Flytningsomkostninger.

§ 15.

Husbonden kan af følgende Grunde nægte at modtage et fæstet Tyende, medmindre han allerede ved Antagelsen har kendt Grunden:

1) naar det har været hensat til Strafarbejde, eller har begaaet Tyveri, Bedrageri eller anden i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse;

2) naar det i sin seneste Tjeneste har gjort sig skyldig i Fornærmelser i Gerning imod Husbonden eller de til hans Familie hørende Personer;

3) naar der er Børn i Huset, og Tyendet i en foregaaende Tjeneste har forledet Husets Børn til slette Handlinger;

4) naar det mangler de Færdigheder, der ved dets Antagelse blev forlangte, og som det udtrykkeligen har angivet at besidde;

5) naar det har nogen smitsom eller væmmelig Sygdom;

6) naar det formedelst Sygdom eller Legemsskade er uskikket til at udføre sit Arbejde, eller naar et ugift Tyende er frugtsommeligt;

7) naar det ved sin Antagelse har skuffet Husbonden med falsk Skudsmaal. Husbonden har i saadanne Tilfælde Intet at betale Tyendet og kan forlange de givne Fæstepenge tilbagebetalte.

§ 16.

Kommer Tyendet ikke i Tjeneste den fastsatte Dag, er Husbonden berettiget til at antage et andet Tyende. Indfinder imidlertid det udeblevne Tyende sig i Løbet af næste Dag, eller, hvis Udeblivelsen ikke kan tilregnes det, og Kontrakten er indgaaet paa et halvt Aar eller længere Tid, inden Forløb af 8 Dage, og i begge Tilfælde intet andet Tyende i dets Sted endnu er antaget, er Husbonden pligtig at modtage det. Indfinder det sig først senere i Tjenesten, beror det paa Husbonden, om han vil modtage det eller ikke.

§ 17.

Et Tyende, der kommer for sent i Tjenesten, men dog modtages i denne, taber Ret til saa stor Del af Løn og Kostpenge, som svarer til den Tid, i hvilken det er udeblevet, og skal desuden, hvis Udeblivelsen kan tilregnes det, bøde for hver Dag af samme 1/2 Rd. til Politikassen, hvilke Bøder kunne indeholdes i Lønnen.

§ 18.

Det Tyende, som uden at være hindret ved Sygdom eller anden lovlig Undskyldning ikke indfinder sig i Tjenesten i rette Tid, skal, naar Husbonden af den Grund lovligen vægrer sig ved at modtage det, eller det aldeles udebliver, tilbagebetale Fæstepengene, erlægge til Husbonden saa meget, som den betingede Løn udgør for Halvdelen af den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde for længere Tid end et halvt Aar, og bøde fra 2 til 20 Rd. Kun under særdeles formildende Omstændigheder maa de Bøder, som idømmes Tyendet, være mindre end halvt imod det Beløb, der forbrydes til Husbonden.

§ 19.

Bliver et Tyende uden egen Brøde ude af Stand til at tiltræde Tjenesten, da er det kun Pligtigt at tilbagebetale Fæstepengene.

§ 20.

Holder en Husbond ulovligen et Tyende tilbage i Tjenesten efter Skiftetiden, skal han, saafremt andre Love ikke efter Gerningens Beskaffenhed medføre større Straf, bøde fra 5 til 50 Rd. og give Erstatning for den Skade, som derved foraarsages. Hindrer han Tyendet fra at komme i rette Tid i en anden Tjeneste, som det har paataget sig, og denne derved tabes, skal han til Tyendet betale, foruden Beløbet

af tilbagebetalte Fæstepenge, saa Meget, som Tyendet, hvis det var blevet bortvist fra den paatagne Tjeneste, skulde haft i Løn og Kostpenge efter Bestemmelsen i § 13, og til den anden Husbond, der havde fæstet Tyendet, erlægge halvt saa meget, som den af ham tilsagte Løn udgør for den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde mere, end Lønningen beløber for et halvt Aar.

§ 21.

Kan Tyendet bevise, at Husbonden i det sidste Halvaar, førend Tyendet skal tiltræde Tjenesten, har mishandlet eller sultet sit Tyende eller søgt at forlede det til forbryderske eller usædelige Handlinger, kan Tyendet, dersom det derom var uvidende paa den Tid, da det paatog sig Tjenesten, ikke tilpligtes at gaa i denne, men det skal dog, hvis det udebliver, tilbagebetale de modtagne Fæstepenge.

§ 22.

Om et Tyende endog har ladet sig fæste til en Art af Tjeneste, skal det dog være Pligtigt at deltage i anden til dets Stilling og Evner passende Gerning, som Omstændighederne kunne fordre, navnlig naar de, der skulde have udført samme, ved Sygdom eller andet Forfald er for en Tid forhindrede deri, ligesom det i Almindelighed efter Evne bør fremme Husvæsenets Bedste. Ethvert Tyende maa underkaste sig den huslige Orden hos Husbonden.

§ 23.

Uden Husbondens Samtykke er Tyendet ikke beføjet til at lade sin Tjeneste udføre af Andre.

§ 24.

Heller ikke maa Tyendet uden Husbondens Tilladelse forlade Huset i egne Anliggender, eller blive borte længere end tilladt.

§ 25.

Al den Skade, som Tyendet paafører Husbonden af Forsæt, Uagtsomhed eller Mangel paa nogen særegen Art af Dygtighed, der udkræves til bestemte Forretninger, hvortil Tyendet har ladet sig antage, skal det erstatte, og Erstatningen kan af Husbonden indeholdes i Lønningen.

§ 26.

For Ulydighed mod Husbonden eller den, som paa Husbondens Vegne kan befale over Tyendet, skal dette bøde fra 1 til 10 Rd. For Trods og for Opsætsighed skal Tyendet dømmes enten til lige Bøder eller til simpelt Fængsel eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 5 Dage. For fornærmelige Ytringer anvendes de samme Straffe, og for Modstand eller Fornærmelse i Gerning Fængsel paa Vand og Brød fra 5 til 20 Dage, forsaavidt der ikke efter andre Love er forskyldt en større Straf.

§ 27.

Hustugt er det mandlige Tyende underkastet, indtil det bliver 18 Aar, og det kvindelige Tyende, indtil det bliver 16 Aar gammelt. Naar Hustugt anvendes paa et saadant Tyende for de i § 26 nævnte Forseelser, bortfalde de sammesteds fastsatte Straffe.

§ 28.

Kommer Tyendet i Fængsel, uden at saadant kan lægges Husbonden til Last, og dets Tjeneste ikke straks ophører, taber det Fordring paa Løn for den Tid, Fængslingen varer.

§ 29.

Husbonden er pligtig at betale Tyendet Løn paa de Tider, som i saa Henseende mellem dem er vedtagne. Har ingen Aftale fundet Sted angaaende Betalingstiden, forfalder Lønnen til Betaling for det Tyende, der er fæstet halvaarsvis eller paa længere Tid, til de almindelige Skiftetider, hver gang for det sidstforløbne Halvaar, og for et Tyende, som er fæstet paa kortere Tid, ved Enden saavel af den oprindelig vedtagne som af den ved Kontraktens Fornyelse senere af Tyendet paatagne Tjenestetid.

§ 30.

Husbonden kan ikke ved nogen kontraktmæssig Overdragelse, uden Tyendets Samtykke, give det en anden Husbond.

§ 31.

Paaføres Tyendet en Legemsskade eller en anden Sygdom som Følge af utilbørligt Forhold fra Husbondens Side, saasom naar han paalægger det overanstrengende eller noget med særegen Fare forbundet usædvanligt Arbejde, bør han bekoste Helbredelsen og kan desuden tilpligtes at give Tyendet en billig Erstatning for det Næringstab, som det lider, efter at Tjenesten er ophørt. Derhos bør han efter Omstændighederne straffes med Bøder fra 5 til 100 Rd. eller med simpelt Fængsel i indtil 4 Uger, saafremt han ikke efter andre Lovbestemmelser har forskyldt en større Straf.

§ 32.

Paadrager Tyendet sig en Sygdom ved eget utilbørligt Forhold maa det selv afholde de med Helbredelsen forbundne særegne Omkostninger, og Husbonden kan, forsaavidt han ikke, naar han dertil er berettiget, straks afskediger det (§ 41 Nr. 11), indeholde dets Løn for den Tid, det er utjenstedygtigt.

§ 33.

Dersom Tyendet ellers bliver sygt i Tjenestetiden, skal Husbonden vel betale det tilsagte Vederlag, indtil Tjenesten efter Opsigelse eller af anden lovlig Grund ophører, men Tyendet maa selv udrede Lægeløn og bære de til Lægemedler, særdeles Pleje og andre paa Helbredelsen anvendte Omkostninger.

§ 34.

En Overenskomst mellem Husbond og Tyende om, at Tjenesten skal ophøre, saa snart Tyendet maatte blive hjemsøgt af Sygdom, er ikke verbindende for Tyendet, og dersom et sygt Tyende enten ifølge slig Betingelse eller efter en under Sygdommen indgaaet Overenskomst hæver Tyendeforholdet, frigøres Husbonden heller ikke i Forhold til Fattigvæsenet, som Tyendet maatte falde til Byrde, for de i denne Lov grundede Forpligtelser mod Tyendet.

§ 35.

Et sygt Tyende kan ikke modsætte sig at indlægges i et offentligt Sygehus.

§ 36.

Bliver et Tyende sygt og sengeliggende eller angreben af smitsom Sygdom, maa dets Flytning ikke finde Sted, om end Fardag er kommen, eller Tjenesten paa anden Maade er ophørt, førend i Købstæderne en Læge og paa Landet enten en Læge, eller, hvor en saadan ikke er tilkaldt. Sognepræsten, Sognefogden eller en Sogneforstander, erklærer at formene, at Flytningen kan ske uden Fare for Tyendets Helbred

eller for Smittes Udbredelse. Hvis Husbonden, overtrædende denne Forskrift, skaffer den Syge ud af Huset, skal han straffes paa samme Maade, som i § 31 er bestemt, og desuden bære alle Omkostninger paa den Syges Pleje og Helbredelse.

§ 37.

Dør et Tyende, har Arvingerne kun Fordring paa en saadan Del af Lønnen, som kan anses fortjent, indtil Tyendet ved Sygdom blev sat ud af Stand til at forrette sin Tjeneste. Begravelsesomkostningerne er Husbonden ej pligtig at betale.

§ 38.

Dør Husbonden, fortsættes Tyendeforholdet med hans Enke eller Bo, saaledes som det var stiftet med den Afdøde. Dog anses Tyendeforholdet kun som stiftet i det længste for et Aar, om end Kontrakten maatte være indgaaet for et længere Tidsrum. Ønsker imidlertid de Vedkommende, at Tyendet skal fratræde Tjenesten tidligere end den ellers vilde være ophørt, da er de berettigede til at forlange saadant, naar de tilkendegiver deres Bestemmelse derom inden 1 Maaned efter Dødsdagen og betaler Tyendet, foruden den til Fratrædelsesdagen fortjente Løn, dels Løn for saa langt et Tidsrum, som Tyendeforholdet var stiftet paa, dog ingensinde mere end til første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter Dødsdagen, dels Kostpenge for samme Tidsrum, dog ingensinde mere end for 8 Uger efter Fratrædelsen.

§ 39.

En indgaaet Tyendekontrakt anses, saa længe lovlig Opsigelse ikke er sket fra nogen af Siderne, fornyet paa ligesaa lang Tid, som oprindeligen var fastsat, dog i det længste paa 1 Aar, medmindre Parterne i nogen af disse Henseender have aftalt anderledes.

§ 40.

Opsigelse bør, naar Tyendeforholdet er stiftet halvaarsvis eller for længere Tid, og ingen særlig Opsigelsestid er bestemt, ske med 3 Maaneders Varsel. Forsaavidt de almindelige Skiftetider er vedtagne, kan den senest foregaa den 1ste Februar og 1ste August. Er Tjenesteforholdet stiftet maanedsvist, er Formodning for, at Tjenesten kan opsiges med 14 Dages Varsel til den 1ste i enhver følgende Maaned.

§ 41.

Uden Opsigelse kan Husbonden straks afskedige Tyendet:

1) naar det begaar Bedrageri, Tyveri eller nogen anden i den offentlige Mening vanærende Forbrydelse, eller tidligere har forseet sig paa saadan Maade;

2) naar det har været hensat til Strafarbejde;

3) naar det fængsles paa længere Tid end 8 Dage, uden at saadant kan lægges Husbonden til Last;

4) naar det tillader sig Haandgribeligheder eller grove, fornærmelige Ytringer imod Husbonden, hans Familie eller Nogen, der paa hans Vegne har at befale over Tyendet, saavelsom og naar det i sin seneste Tjeneste har gjort sig skyldig i Fornærmelse i Gerning imod Husbonden eller de til hans Familie hørende Personer;

- 5) naar det nægter at adlyde Husbonden eller Nogen, som paa hans Vegne har at befale over Tyendet, eller viser vedvarende Skødesløshed i sine Pligters Opfyldelse;
- 6) naar det forfører Husets Børn til slette Handlinger, eller tidligere har gjort sig skyldigt i saadant Forhold, saavel som og naar det ved slet Behandling eller Skødesløshed udsætter dem for øjensynlig Fare;
- 7) naar det mishandler Kreaturer, som det skal passe;
- 8) naar det af Ondskab beskadiger Husbondens Ejendom;
- 9) naar det viser særdeles stor eller gentagen Uforsigtighed med Lys eller Ild, eller ved sin Skødesløshed endog foraarsager Brand;
- 10) naar det mangler de Færdigheder, der ved dets Antagelse blev forlangte, og som det udtrykkeligen har angivet at besidde;
- 11) naar det ved Tjenestens Tiltrædelse har nogen smitsom eller væmmelig Sygdom, eller i Tjenesten ved Usædelighed paadrager sig en saadan;
- 12) naar det gør sig skyldigt i utugtigt Forhold med nogen anden til Husstanden hørende Person;
- 13) naar et ugift Tyende er frugtsommeligt;
- 14) naar et Tyende, Advarsler uagtet, gentagne Gange, befindes drukket;
- 15) naar det ved Uforligelighed med Medtjenende forstyrrer Husets Fred og Orden, og Advarsler i saa Henseende har vist sig frugtesløse;
- 16) naar det ved sin Antagelse har skuffet Husbonden med falsk Skudsmaal;
- 17) naar et Tyende indkaldes til Krigstjeneste, dog at dette er for mere end 6 Uger, saafremt Tyendet tjener halvaarsvis eller paa længere Tid.

Forsaavidt nogen Omstændighed, som har fundet Sted, førend Tyendet tillraadte Tjenesten, efter det Ovenanførte berettiger Husbonden til at bortvise Tyendet, bortfalder saadan Ret, dersom Husbonden var bekendt med slig Omstændighed, dengang han modtog Tyendet, eller han, hvis den omhandlede Omstændighed først senere bliver ham bekendt, ikke straks benytter sin Ret til, inden en passende kort Frist, at skille sig ved det.

§ 42.

Naar Tyendet afskediges af nogen af de i § 41 nævnte Grunde, kan det kun fordre Løn og andet betinget Vederlag i Forhold til den Tid, hvori det har tjent. Det kan derhos anses med de Straffe, som det efter de foregaaende Bestemmelser i denne Lov eller den øvrige Lovgivning ved sit Forhold maatte have forskyldt. Samt paalægges at udrede den i § 25 omhandlede Erstatning. Bliver et Tyende indkaldt til Krigstjeneste, uden at Husbonden derved efter Bestemmelsen i § 41 Nr. 17 bliver berettiget til at afskedige det, kan han dog afdrage i det tilsagte Vederlag en forholdsmæssig Del for den Tid, Tyendet er fraværende.

§ 43.

Uden Opsigelse kan Tyendet straks forlade Tjenesten:

- 1) naar Husbonden mishandler det;
- 2) naar han søger at forlede det til forbryderske eller usædelige Handlinger, eller, dersom andre til Husstanden hørende Personer forser sig paa saadan Maade, ikke efter dets Klage tager det i behørig Beskyttelse;
- 3) naar han, hvis Tyendet skal have sin Underholdning hos Husbonden, vedblivende yder det slet eller utilstrækkelig Kost;
- 4) naar han groveligen krænker dets gode Navn og Rygte ved ugrundede Beskyldninger;
- 5) naar Tyendet ikke har kunnet erholde sin Løn eller betingede Kostpenge betalte til rette Tid;
- 6) naar Husbonden opgiver sin hidtil havende Bolig og flytter over 1 Mil bort fra samme, eller han, uden at opgive sin hidtil havende Bolig, flytter over 3 Mile bort.

§ 44.

Forlader Tyendet Tjenesten af nogen af de i § 43 under Nr. 1, 2 og 3 nævnte Grunde, skal det have Løn indtil den Dag, hvortil Opsigelse enten forud er given, eller kunde værre given paa den Tid, da Tyendet berettiges til at forlade Tjenesten, dog i det længste indtil første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter bemeldte Tid. Derhos skal Tyendet have Kostpenge for samme Tidsrum, dog idet længste for 8 Uger, efter at Tjenesten er fratraadt. Kostpengene bestemmes efter Regelen i § 13. Herved bortfalder ikke det Ansvar, som Husbonden forøvrigt ved sit Forhold kan have paadraget sig. Forlades Tjenesten af de i § 43 under Nr. 4, 5 og 6 anførte Aarsager, har Tyendet kun Ret til Løn og betingede Kostpenge i Forhold til den Tid, hvori det har tjent. Dog hvis Husbonden flytter til Færøerne, Island, de danske Kolonier eller Udlandet, har Tyendet den samme Ret, som naar det forlader Tjenesten af de i § 43 under Nr. 1, 2 og 3 nævnte Grunde.

§ 45.

Flytter Tyendet med Husbonden over en Mil bort fra det Sted, hvor Tjenesten er tiltraadt, skal Husbonden, naar ej anderledes vedtages, bekoste dets Tilbagerejse ved Tjenestens Ophør.

§ 46.

Den Husbond, der uden lovlig Grund bortviser et Tyende af sin Tjeneste før Tjenestetidens Udløb, skal betale det Løn indtil den Dag, hvortil Opsigelse enten forud er given, eller kunde være given paa den Dag, da Tyendet bortvistes, dog i det længste indtil første almindelige Fardag, som indtræffer 3 Maaneder efter bemeldte Dag. Derhos skal han betale Kostpenge for samme Tidsrum, dog i det længste for 8 Uger, efter at Tjenesten er fratraadt. Kostpengenes Størrelse bestemmes efter Regelen i § 13.

§ 47.

Det Tyende, som uden lovlig Grund forlader Tjenesten før Tjenestetidens Udløb, forbryder ej alene den fra sidste Fardag fortjente Løn, men skal ogsaa betale Husbonden halvt saa meget, som Lønnen udgør for den vedtagne Tjenestetid, dog ingensinde mere end Løn for et halvt Aar, og endvidere bøde fra 2 til 20 Rd. Ved den nærmere Bestemmelse af disse Bøder kommer den i Slutningen af § 18 indeholdte Regel til Anvendelse.

§ 48.

For tilgodehavende Løn og Kostpenge, dog ikke for længere Tid end et Aar, nyder Tyendet Fortrinsret i Husbondens Fallitbo efter Bestemmelsen i Lovens 5 – 14 - 37. Et Tyende hos en Fæstebonde skal for sidste halve Aars Løn og Kostpenge have Fortrinsret frem for Jorddrottens Krav hos Fæsteren. Søger Jorddrotten Udlæg ved Fogden for dette Krav, skal Fogden paase, at Fæstebondens Tyende først fyldestgøres for anførte halve Aars Løn og Kostpenge. Sker dette ikke, da skal det Jorddrotten givne Udlæg ikke være Tyendet hinderligt i at søge Fyldestgørelse i det Jorddrotten udlagte Gods, saa længe dette endnu er i Jorddrottens eller Fæstebondens

Besiddelse.

§ 49.

For et Aars Løn og Kostpenge, som dog ikke maa angaa nogen ældre Tid end Aaret indtil den sidst forløbne almindelige Fardag, kan Tyendet lade foretage Udpantning hos Husbonden, forsaavidt denne ikke gør Indsigelser imod Fordringen.

§ 50.

Fogden, som gør Udlæg for et Tyendes tilgodehavende Løn eller Kostpenge hos Husbonden, kan ikke fordre nogen Betaling for Forretningen, med mindre samme kan erholdes hos Husbonden, efter at Tyendet er fyldestgjort for sin Fordring.

§ 51.

Ethvert Tyende bør være forsynet med en Skudsmaalsbog.

§ 52.

Denne Bog bør bestaa af 3 Ark Skrivpapir, det første stemplet til Taksten efter 4de Klasse Nr. 2, samt være gennemdragen og indbunden. Foran i Bogen, dog ej paa første Side, skal findes et Uddrag af Lovbestemmelserne om Skudsmaalsbøger. Forinden en saadan Bog maa bruges, forsynes den i København og de øvrige Købstæder med Politivrighedens, men paa Landet med Sognepræstens Segl, der sættes paa den Lidse, som er dragen gennem Bogen. Denne Embedsmand anfører derhos paa Bogens første Side, hvor Stemplet findes, under sit Navn og under Angivelse af Datum: „Skudsmaalsbog for N. N. i N. N.“ (hvorved paa Landet benævnes Byen, Sognet og Amtet).

§ 53.

Der skal af Justitsministeren sørges for, at Skudsmaalsbøger til en billig Pris blive at erholde i alle Købstæder og i ethvert Pastorat paa Landet. Forraadet anskaffes i Købstæderne af Politiet og paa Landet af Sogneforstanderskaberne. De anskaffede Bøger kunne udleveres, uagtet de er forsynede med Stempel fra et ældre Aar end det, hvori de sættes i Brug.

§ 54.

Børn, som ved deres Udgang af Skolen agte at tage Tjeneste som Tyende, skulle, naar de udskrives fra de almindelige Skoler i Købstæderne, København undtagen, eller paa Landet, meddeles en paa foranførte Maade indrettet Skudsmaalsbog, hvori der indføres deres Udskrivningsbevis fra Skolen, naar og hvor Barnet er født, om det er døbt og konfirmeret, og i saa Fald, hvor og naar. Fattige Børn erholde Bogen paa Fattigvæsenets Bekostning.

§ 55.

Den, der ikke allerede ved Udgangen fra Skolen er forsynet med Skudsmaalsbog, men ellers skal anskaffe en saadan, bør, forinden Bogen forsynes med Segl og Titel efter § 52, forevise den sammesteds nævnte Embedsmand Døbeattest og andre Beviser, hvorefter det Fornødne indføres i Bogen.

§ 56.

Naar en Skudsmaalsbog er fuldskreven, og en ny derefter anskaffes, bør Politivrigheden eller Sognepræsten give denne Titel af Kontinuations-Skudsmaalsbog og anmærke i samme, at den ældre er ham forevist, hvilken fremdeles tilligemed den nye bliver at bevare af Tyendet.

§ 57.

Forkommer en Skudsmaalsbog, skal Tyendet under Bøder af indtil 5 Rd. ufortøvet anmelde det for Politiet, som derpaa har at undersøge, hvorledes Bogen er forkommen. Er dette sket forsætlig af Tyendet, bør det bøde fra 5 til 20 Rd. Derhos bør Tyendet anskaffe sig en ny Skudsmaalsbog, hvilken i dette Tilfælde saavel paa Landet som i Købstæderne udleveres af Politivrigheden og af denne forsynes med Segl og Titel, samt med fornøden Bemærkning om, at en ældre Skudsmaalsbog, som Tyendet har haft, er bleven borte, og hvad Udfaldet har været af Politiets ovennævnte Undersøgelse, saavelsom om de Oplysninger, der er fremkomne angaaende Tyendets Fødested, Alder, Konfirmation, foregaaende Opholdssteder og Levnet. Den nye Skudsmaalsbog bør paa Landet inden 4 Dage forevises Sognepræsten under Bøder af indtil 10 Rd. Politivrigheden bør i Politiprotokollen holde nøjagtig Fortegnelse over alle bortkomne Skudsmaalsbøger og være opmærksom paa, naar nogen saadan senere fremkommer.

§ 58.

Enhver Husbond, som fæster et Tyende, er berettiget til at anføre i dets Skudsmaalsbog, fra og til hvilken Tid det er antaget i Tjeneste og for hvilken Løn.

§ 59.

Enhver Husbond skal, forinden et Tyende forlader hans Tjeneste, indføre i dets Skudsmaalsbog, fra og til hvilken Tid Tyendet har tjent ham, samt i hvilken Egenskab. Det beror paa Husbonden, om han vil tilføje noget Vidnesbyrd om Tyendets Forhold i Tjenestetiden. Den Husbond, som mod bedre Vidende giver Tyendet et fordelagtigt Skudsmaal, hvorved tredie Mand kan skuffes, skal ifølge Lovgivningens almindelige Grundsætninger staa den Skadelidende til Ansvar, og kan efter Omstændighederne dømmes i Bøder indtil 30 Rd. Giver Husbonden i Skudsmaalsbogen Tyendet et ufordelagtigt Vidnesbyrd, som kan være det hinderligt i at faa nye Tjenester, og han ikke kan tilvejebringe saadanne Oplysninger, som give antagelig Formodning for, at han har haft tilstrækkelig Grund dertil, skal han erstatte Tyendet den forarsagede Skade og anses med Straf, der bestemmes, hvis fornærmelige Beskyldninger er fremførte, efter Lovene om Fornærmelser i Ord, og ellers til Bøder af Beløb indtil 20 Rd.

§ 60.

Enhver, der ankommer til København eller en anden Købstad, for sammesteds at tage Tjeneste som Tyende, eller paa Landet tager saadan Tjeneste i et Pastorat, hvori han eller hun ikke hidtil har opholdt sig, skal anmelde det i Købstaden for Politivrigheden, og paa Landet for Sognepræsten og af samme lade sin Skudsmaalsbog paategne. I disse Tilfælde bør saadan Anmeldelse ogsaa ske af den Husbond, der tager Tyendet i Tjeneste. Anmeldelserne bør ske i Købstæderne inden 24 Timer, og paa Landet inden 4 Dage efter Ankomsten. Ligeledes skal Enhver, der forlader den Købstad eller det Pastorat paa Landet, hvor han eller hun hidtil har tjent som Tyende, forinden Afrejsen anmelde dette for fornævnte Embedsmand, der da har at indtegne i Skudsmaalsbogen, at Anmeldelse er sket, men iøvrigt Intet om Tyendets Forhold. Endelig bør i København Anmeldelse til Politiet saavel af Husbond som af Tyendet og Anmærkning om Anmeldelsen i Skudsmaalsbogen ogsaa ellers ske, hver Gang et Tyende forlader

eller tiltræder en Tjeneste, hvilken Anmeldelse bør foregaa inden 24 Timer derefter. Politidirektøren i København kan lade de omhandlede Paategninger i et Tyendes Skudsmaalsbog foretage ved en Politiassistent eller anden Embedsmand ved Politiet. Ligesaa bemyndiges han til, forsaavidt Anmeldelse efter denne Paragraf skal ske til de almindelige Skiftetider, at bestemme en Frist af 6 Dage til Anmeldelsen og lade ved Politiplakat bekendtgøre, for hvilken Del af Byen Anmeldelsen bør foregaa paa enhver af disse Dage.

§ 61.

Det Tyende, som ikke er forsynet med Skudsmaalsbog, eller forsømmer i rette Tid at gøre nogen af de i § 60 befalede Anmeldelser og derom at erholde Paategning i Skudsmaalsbogen, eller ikke lader denne, overensstemmende med § 59, paategne af den Husbond, hvis Tjeneste det forlader, bør bøde fra 1 til 10 Rd.

§ 62.

Forsømmer Husbonden at give den i § 59 befalede Paategning i det Tyendes Skudsmaalsbog, der forlader hans Tjeneste, eller at gøre den ham efter § 60 paaliggende Anmeldelse, bør han bøde fra 1 til 10 Rd.

§ 63.

Den, som udriver Blade af sin Skudsmaalsbog eller forsætliggen gør Noget i samme ulæseligt, bør bøde fra 5 til 10 Rd., eller straffes med simpelt Fængsel i indtil 8 Dage eller Fængsel paa Vand og Brød i indtil 3 Dage. Hvo, som forfalsker en Skudsmaalsbog, straffes efter de derom gældende Lovbestemmelser.

§ 64.

Sager, angaaende de i denne Lov omhandlede Forhold, undtagen naar der er Spørgsmaal om Forfalskning af Skudsmaal, behandles politiretsvis, dog under Iagttagelse af de i denne Lovs §§ 65—76 indeholdte Bestemmelser. De i §§ 3, 36, 57, 59 3die Stykke, 61, 62 og 63 omtalte Forseelser paatales af det Offentlige. Andre Sager efter denne Lov behandles som private Politisager. Vil Husbonden tiltale et Tyende, fordi dette er udeblevet af hans Tjeneste, eller i Utide har forladt Tjenesten, skal saadan Sag paaklages (§ 68) inden 4 Uger fra den Tid, Tjenesten skulde være tiltraadt eller Tyendet er bortgaaet, med mindre Tyendets Opholdssted ikke er bekendt, da Husbonden i saa Fald, ved inden samme Frist at gøre en Anmeldelse til Politiovrigheden om den begaaede Ulovlighed, kan bevare sin Ret mod Tyendet. Vil et Tyende tiltale Husbonden, fordi denne ulovligen har enten nægtet at modtage det i Tjenesten, eller bortvist det af Tjenesten, eller ubeføjet har givet det et ufordelagtigt Skudsmaal, har det ligeledes at paaklage Sagen inden 4 Uger, efter at Tjenesteforholdet skulde være begyndt eller er ophørt. Anlægges Sag efter de ovenmeldte Frister, bliver den fra Retten at afvise, med mindre Modparten, efter den dertil ham af Dommeren givne Anledning, erklærer, at han desuagtet Intet har imod Sagens Fremme, eller han lader møde ved Sagfører, og denne ikke gør nogen Paastand om Afvisning. Naar Indklagede hverken møder eller lader møde, og det ikke efter Klagerens Angivelser er tilstrækkeligt tydeligt, om Proskriptionen er indtraadt eller ikke, bør Dommeren opfordre ham til at meddele den til Bedømmelsen heraf fornødne nærmere Forklaring, og derefter tage Bestemmelse om Sagens Afvisning eller Fremme. Paatale til Straf for Ulydighed, Trods eller Opsætsighed af et Tyende maa udenfor Kontrasøgsmålstilfælde ikke finde Sted, med mindre Sagen af Husbonden paaklages inden 8 Dage efter Tyendeforholdets Ophør.

§ 65

For at virke til mindelig Afgørelse af Tvistigheder, der opstaa imellem Husbond og Tyende paa Landet (§ 68), bliver der i hvert Sogneforstanderskabsdistrikt at udnævne en Forligsmægler, saavel som en Suppleant, der, naar Førstnævnte har Forfald, kan fungere i hans Sted.

§ 66.

Forligsmægleren og Suppleanten vælges af vedkommende Sogneforstanderskab, dog saaledes, at Valget indstilles til Amtsraadets Approbation. Valget sker paa tre Aar, og de Valgte er pligtige at overtage det dem overdragne Hverv, med mindre de kan gøre antagelige Undskyldningsgrunde gældende, hvis Tilstrækkelighed erkendes af Sogneforstanderskabet eller, naar dettes Afgørelse paaklages, af Amtsraadet. Efter 3 Aars Forløb skulle stedse nye Valg foregaa, og den, der i 3 Aar har fungeret som Forligsmægler, er da ikke pligtig at lade sig vælge paany enten til Forligsmægler eller til Suppleant før efter andre tre Aars Forløb. Skulde Forligsmægleren eller Suppleanten i Løbet af de 3 Aar begære sig entlediget, blive de paaberaabte Undskyldningsgrunde ligeledes at bedømme af Sogneforstanderskabet og Amtsraadet. Sogneforstanderskabet er ogsaa berettiget til, naar det antager, at der er indtraadt Omstændigheder, ifølge hvilke den Paagældende ikke længere bør forblive i Bestillingen, at gøre Indstilling til Amtsraadet om hans Entledigelse ved sammes Beslutning.

§ 67.

I hvert Sogneforstanderskabsdistrikt anskaffes for Distriktets Regning og autoriseres af Forstanderskabet en Protokol til Brug ved de her omhandlede Forligsmæglinger. Denne Protokol har Forligsmægleren i sin Besiddelse, men afleverer den, ved Bestillingens Fratrædelse, til Eftermanden, ligesom den ogsaa bliver at udlevere til Brug for Suppleanten i de Tilfælde, hvor denne skal fungere. Den første Gang Forligsmægleren, eller Suppleanten, skal handle som saadan, indfører og underskriver han i Protokollen følgende Ed: "Jeg N. N., som af Sogneforstanderskabet i N. N.. er valgt til at mægle i Tyendesager, lover og sværger, at jeg med yderste Kræfter skal søge at befordre billig mindelig Forening imellem Parterne, i alle de Sager, som indkomme for mig, og at jeg dertil skal bidrage med al mulig Nidkærhed og Redelighed, efter mine Evner, samt efter min bedste Overbevisning og Samvittighed. Saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord".

§ 68.

Til denne Forligsmægler har saavel Husbond som Tyende, naar de ville føre Klage over hinanden med Hensyn til Tyendeforholdet, at henvende sig med Klagen. Dog henhøre under denne Forligsmægling kun de Sager, der rejses, imedens Husbond og Tyende endnu er samlede med hinanden eller dog begge opholde sig i samme Sogneforstanderskabsdistrikt. Har Tyendet forladt Husbondens Tjeneste og har Ophold i et andet Sogneforstanderskabsdistrikt, anvendes de almindelige Regler om Sagers Paaklage ved Politiretten.

§ 69.

Den, der har nogen Besværing eller Anke at føre, skal skriftligen eller mundtligen andrage Sagen for Forligsmægleren og angive Genstanden for sin Klage. Forligsmægleren har derefter at beramme et Møde til en vis passende Tid snarest muligt, og dertil indkalde Parterne ved en skriftlig Seddel. Denne Indkaldelse leveres Klageren, som besørger den ved de sædvanlige Stævningsmænd forkyndt for Modparten, saaledes at han erholder i det mindste to Dages Varsel til det ansatte Møde.

§ 70.

Ved Mødet, som holdes paa Forligsmæglerens Bopæl eller et andet passende Sted inden lukkede Døre, bør Mægleren i Overensstemmelse med den af ham aflagte Ed søge at tilvejebringe Forlig imellem Parterne. Opnaas saadant Forlig, bliver det at tilføre Protokollen og at underskrive saavel af begge Parter som af Forligsmægleren. Denne har derefter at give enhver af Parterne, der ønsker det, under sin Haand og sit Segl, en Udskrift af samme. Et saadant Forlig kan ligesom en endelig Dom fuldbyrdes ved Eksekution. Opnaas derimod ikke Forlig, bliver en Angivelse af den paaklagede Sag og den forgæves forsøgte Mægling at tilføre Protokollen, og derom en Attest at meddele Vedkommende, hvorefter Sagen kan forfølges ved Retten.

§ 71.

Parterne have i Almindelighed at møde personligen. Den, der uden lovligt Forfald undlader dette, skal, hvis, Sagen kommer til Rettergang, dømmes til at betale Sagens Omkostninger og i Mulkt for unødigt Trætte fra 1 til 5 Rd., uden Hensyn til det Udfald, Sagen iøvrigt maatte erholde.

§ 72.

Naar Klageren møder, og Indklagede udebliver, meddeles der Førstnævnte en Attest om den fra hans Side iværksatte Paaklage, og Sagen kan da af ham straks forfølges ved Retten, hvorhos Indklagede, hvis han ikke kan oplyse lovlig Aarsag til Udeblivelsen, bliver at anse efter Bestemmelsen i § 71.

§ 73.

Saalænge Forlig i de her omhandlede Sager ikke er prøvet hos den anordnede Mægler, eller Klageren i alt Fald ikke har iagttaget, hvad der paaligger ham, for at faa saadan Mægling foretagen, kan Sagen ikke antages til Behandling og Paakendelse ved Retten, men denne har i Embeds Medfør at afvise samme. Naar derimod det Fornødne er iagttaget med Hensyn til den her foreskrevne Mægling, bortfalder den nu befalede Forligsmægling ved Politiretten, hvoraf følger, at Parterne straks kunne lade møde for denne Ret ved Sagfører, efter de iøvrigt herom givne Regler.

§ 74.

Forøvrigt komme de Regler og Grundsætninger, der gælder med Hensyn til Forligsbehandlingen af Rettergangssager ved de sædvanlige Forligskommissioner, ogsaa til Anvendelse ved de her omhandlede Sager og den for dem foreskrevne særegne Forligsbehandling. Dog kan, naar Forlig virkelig har været prøvet imellem Parterne, den almindelige Regel, at Intet bør paakendes ved Retten, med mindre det først har været gjort til Genstand for Forligsmægling, ikke her gøres gældende hverken med Hensyn til Omfanget af det, der derefter paatales ved Retten, eller til de Paastande, der ved denne nedlægges. I Overensstemmelse hermed er ogsaa, under samme Forudsætning, Kontraklage til Forligsprøve unødvendig, for ved Retten at kunne rejse Kontrasøgmaal.

§ 75.

Til Protokoller, Indkaldelser, Udskrifter m.m. ved den heromhandlede Forligsmægling benyttes ustempelt Papir.

§ 76.

Til Forligsmægleren erlægges ved Klagers Indgivelse 16 Sk., der straks betales af Klageren forud. Opnaas Forlig, tilkommer der endvidere Forligsmægleren 16 Sk., der skal udredes af Indklagede, medmindre Parterne anderledes derom forenes. Til Stævningmændene erlægges 16 Sk. af Klageren til lige Deling. For de Udgifter, som Klageren har maattet forgæves anvende med Hensyn til den her omhandlede Forligsmægling, har han, naar Sagen derefter forfølges ved Retten, Regres til Indklagede, forsaavidt der efter Lovgivningens almindelige Grundsætninger kan paalægges denne et saadant Ansvar.

§ 77.

D. L. 3—19—4, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 14 og 15, Forordningen om Sæd til Løn af 19de Februar 1701, Raadstue-Plakat af 28de Juli (Rescript af 14de Juni) 1728, Raadstue-Plakat af 3die December (Reskript af 28de November) 1755 med Undtagelse af § 21, Reskripterne af 11te September 1761 og 19de April 1765, Forordningen af 23de Marts 1770, Plakat af 26de Mai 1779, Forordningen om Skiftetider af 25de Marts 1791, Forordningen af samme Dato om Politivæsenet paa Landet §§ 1—3 og 5—19, Plakat af 14de

December 1810 §§ 18, 19 og 20, Politi-Plakat af 6te Februar (Reskript af 31te Januar) 1816 § 3, Politiplakat af 14de Mai s. A. (Reskript af 8de s. M.), Bekendtgørelse fra Politidirektøren i København af 27de April (Reskript af 19de s. M.) 1822, Forordningen af 24de Juli 1822 § 6, Plakat af 12te Mai 1830, Forordningen af 5te September 1832 og Plakat, angaaende en Indskrænkning i ugifte Bønderkarles Forpligtelse at tage fast Tjeneste, , af 16de December 1840, ligesom andre ældre Lovbestemmelser, der er i Strid med nærværende Lov, sættes, forsaavidt de endnu er gældende, ud af Kraft.

§ 78.

Denne Lov er ikke gældende for Færøerne. Den træder i Kraft 3 Maaneder fra Dato